

O golemovi

Čas míjel a znova se zdvíhaly vlny nenávisti proti obyvatelům ulic v okolí Staronové synagogy. Rabín Löw viděl, že vlastní silou nemůže všechna příkří od svého lidu odvrátit, a dlouhé noci přemýšlel s hlavou v dlaních, jak a kde by našel účinnou pomoc.

Jedné noci usnul únavou a ve snu se mu zjevil nápis: Vytvoř z hlíny tvora, který ti bude pomáhat proti všem nepřátelům!

Rabín se probudil, znova se posadil ke knihám a listoval v nich tak dlouho, až jeho oči utkvěly na zažloutlému papíru starého chaldejského rukopisu. Opět a opět četl každou řádku a nakonec si pozorně opsal několik slov na proužek pergamenu. Teprve potom se odebral s klidnou myslí na lůžko.

Ráno přivolal zetě a jednoho ze svých nejvěrnějších žáků a pověděl jím o nočním snu. Požádal je, aby se po sedm dní připravovali na těžký úkol, a když týden uplynul, oblékli se všechni tři do bílého roucha a vydali se za město k řece.

Dlouho hledali, až našli o čtvrté hodině po půlnoci poblíž Vltavy

místo s jemnou vlhkou hlínou, a ve světle pochodní uhnětli z ní postavu velikého člověka, golema.

Když byli hotovi, obrátil se rabín ke svému zeťovi a pravil:

„Ty máš povahu ohně, a proto obejdi sedmkrát golema a říkej přitom posvátná slova.“

Rabínův zeť uposlechl a pomalými kroky obešel ležící postavu. Když obešel golema poprvé, hlína na velikém panákovi oschlala; obešel ho podruhé i potřetí, a z golema začalo sálat teplo stále větší a větší, až při sedmém okruhu byl golem rozpálený do ruda jako žhavé železo.

Rabín Löw pak přikázal svému žáku, který měl povahu vodního živlu, aby učinil totéž. Sotva dokončil první kruh, golem začal vychládat a ve tváři se mu objevila barva vlahé lidské kůže.

Když skončil žák sedmý okruh, vystřídal ho sám rabín. Po sedmém obchůzce se zastavil, otevřel golemovi ústa a vsunul mu pod jazyk pergaménový lístek s tajemným nápisem. V tu chvíli se hliněný panák pohnul, rozhlédl se a pomalu vstal; a byl tak veliký, že převyšoval vysokého rabína o hlavu. Oblékli ho do oděvu, jaký nosívali sluhové v synagóze, a dlouho si ho prohlíželi.

Tak se zrodil živý tvor ze čtyř živlů: ze země, ohně, vody a vzduchu. Podobal se člověku k nerozeznání, avšak jedno mu přece jen chybělo: golem neuměl mluvit, neboť ani moudrý rabín neovládal všechna tajemství, a tajemství řeči je ze všech tajemství největší.

Už svítalo, když všechni tři s golemem v patách dorazili k domku, který měl na štítu znamení hroznu a lva. Rabín přikázal golemovi, aby se posadil v kuchyni na dřevěnou lavici, a řekl své ženě Perle:

„Přivedl jsem do synagógy nového sluha, jmenuje se Josef. Bude spát u nás, avšak nepoužívej ho k domácí práci, neboť je psáno: Nádobu sloužící k posvátným účelům nepoužívej nikdy k všední službě.“

Rabínova žena přislíbila, že se zachová podle příkazu svého manžela, a golem se začal pomalu seznamovat se svým okolím.

Blížily se jarní svátky, rabínova žena měla plné ruce práce a na svůj slib brzy zapomněla. Uklízela, vařila, chodila kolem nečinného golema a napadlo ji, že takový silák by přece jen mohl přiložit ruku k dílu, zvlášt když je to příprava na tak veliký svátek.

Chvíli ještě váhala, ale pak mávla rukou a požádala golema, aby jí nanosil do kádě vodu.

jež činily golema neviditelným. Golem chodil neviděn po Praze, stával na rozích, posedával v krčmách a tiše naslouchal; jakmile objevil nějakou nepravost proti rabínovým lidem, hned na místo zakročil, a stávalo se v takové chvíli, že z hospody zůstala jen hrnčíkova trosek a střepů.

Jednou se stalo právě před velkými svátky, že v těsném sousedství Židovského Města zmizela křesťanská služka. Dlouho ji hledali, ale po služebné jako by se země slehla. Mezi lidmi se hned začalo šeptat, že ji připravili o život Židé, a když tu zprávu potvrdila i dcera židovského ranhojiče, dohady se změnily ve skálopevnou jistotu. Ranhojičova dcera Dina se chtěla zřeknout víry svých otců, a aby přesvědčila mnichy o vážnosti svého úmyslu, prohlásila, že ztracenou služku má na svědomí Josef. Sama prý ho slyšela, jak se do mluval s jiným rabínovým sluhou, že služku zabije, aby měli Židé krev do velikonočních chlebů.

Kněz nad tou zprávou zaváhal, věděl dobré, že Josef je od narození němý, ale Dina se nedala zvinkat:

„Josef je němý, to je pravda, ale všechno dovede povědět rukama: a umí to říct v posuňcích desetkrát líp, než by to jiný dokázal nejlepšími slovy.“

Zpráva o hrozném Josefově činu se rychle šířila, až se dostala k sluchu rabínově. Hned věděl, že je zle, že jeho sluhovi hrozí velká nebezpečí. Ukryl proto golema v přístěnku a do jeho šatů převlékl žebrového tuláka, který byl také němý; brzy nato se objevila stráž a nepravého golema odvedla.

Rabín rychle oblékl skutečného golema do šatů venkovského chasníka a řekl mu, aby hledal ztracenou služku po celé Praze tak dlouho, dokud ji nenajde; a jestliže ji nenajde v Praze, aby hledal po venkově a v okolí města, ale že ji musí za každou cenu přivést.

Golem přikývl a odešel. Zatím rozruch z falešného svědec ranhojičovy dcery rostl a každou hodinou vzrušstalo i nebezpečí, že rozlícený dav znova vpadne do uliček kolem synagogy a bude zabíjet a pálit.

V tomto napětí se přiblížil den soudu nad nepravým golemem. Před budovou, v níž zasedal soud, stál rozrušený zástup lidí a rabín Löw se musel prodírat lesem zdvižených pěstí.

Soudce obvinil němého žebráka z vraždy a zeptal se Diny, poznává-li viníka.

Dina horlivě přikývla a znova vyprávěla celý vymyšlený příběh smnoha podrobnostmi. Už se zdálo, že je všechno ztraceno, ale v poslední chvíli se rozletely dveře soudní síně a objevil se golem se ztracenou služkou v náručí. Běžel přímo k rabínovi a začal mu posuňky ukazovat, co se stalo.

Služebnou nenašel po celé Praze, a také v okolí pátral nadarmo. Běhal od vesnice k vesnici, díval se lidem do chalup a hledal tak dlouho, až služku objevil v zapadlé vesnici na druhém konci Čech. Posuňky vysvětlil jejímu bratrovi, co se stalo, popadl služku a cestou necestou s ní pospíchal zpátky do Prahy.

Rabín mu poděkoval, pověděl soudcům, co znamenaly posuňky jeho sluhy, a v poslední chvíli zabránil veliké křivdě.

Všichni se rozešli do svých domovů a pod střechy ghetta se na aký čas znova vrátil pokoj a klid.

Ještě jednou zasáhl golem v době, kdy už si nikdo nevěděl rady.

V Židovském Městě žili za časů rabína Löwa dva obchodníci. Oba byli stejně vážení, avšak v jedné věci se přece jen lišili jako se liší noc a den: zatímco jeden z nich měl děti pohublé a stonavé, druhý měl chlapce zdravé a silné, že by mohli skály lámat. Když se pak jedné noci narodil oběma ženám ve stejné hodině další chlapec, zjelelo se staré služebné Ester matky těch slaboučkých dětí novorozeňata tajně vyměnila.

Léta ubíhala, oba chlapci rostli, z kloučků se stali chlapci, z chlapců mládenci, až měl jeden z nich před svatbou. Při svatebním obřadu se však stala podivná věc: když rabín Löw pozvedl každich s vínem, vyklouzla mu posvátná nádoba z ruky a víno se rozlilo. Sluha rychle pošeptal golemovi, aby přinesl ze sklepa novou láhev, obr radostně přikývl a vyběhl ze synagogy. Náhle se však zastavil, vydal výkřik, a potom místo do sklepa zamířil k rabínovu domu. Hledal v pracovně kus papíru a napsal na něj těžkou rukou:

Ženich a nevěsta jsou bratr a sestra.

Rychle běžel zpátky do synagogy a podal lístek svému pánovi. Rabín si jej přečetl, zbledl a hned požádal svatebčany, aby svatbu odložili a připravené jídlo i pití rozdali chudým.

Potom si zavolal golema a dlouho s ním rozmlouval; rabín tichými slovy, golem posuňky rukou i hlavy.

Nazítří přikázal rabín Löw postavit v rohu synagogy dřevěnou stěnu a svolal do modlitebny obě rodiny i nejmoudřejší muže z celé-

Ječí, avšak všechny jeho značostí nepomáhaly a dívka ležela na žerku bledá a jako bez života. Bylo to právě v pátek, schytovalo se k večeru, a rábin adešel s hlavou plnou starosti do synagogy, aby dvaadevadesátým zálamem oznamil, že nadchází sobota. A byl násd nejmočí své dcerky tak zkrusený, že na Golema docela zapomněl.

Zatím Golema sbla rostla a rostla. Už nedokázal ani sedet na lavici, vstal a přecházel kuchyni sem a tam, až nakonec vyběhl do výrazel dveře a vývarcel stromy i s kořeny, zelené zábradlí zkroustala slunce, jako by ho stvali běsi. Rozbitel okna, strhaval střít kramátku, odzpyval, sobota záčala, a v den sváteční je v ghettu zakázána jaka-a žosef, zastav se! „Zažkoštiny křik, a zavolal v běhu: a žukosťi žuk, a ryčele žamitří ke svemu domku. Už slýšel huk synagogy a rycle žamitří ke jsonu v sázecké životy. Vybehl ze rostl a rábin si uvědomil, že json už slýšel jen vzdály pole-Rozazová, zda má portrét příkaz výt, ale věnu hlomos stálé koučinost.

Rábin právě zahajoval sváteční zpěv, když do synagogy vtrhla vzpomněl si, že nevolzil Golemovi pod žazýk nový řím, ale zálm už až dozpyval, sobota záčala, a v den sváteční je v ghettu zakázána jaka-a žosef, zastav se!“

Rábin k němu přistoupil, vymul mu z úst starý řím, volzil mu žousef, vrátil se domů a opočívej, jak se slíbil a patří. Pod žazýk nový a rekli tiše:

Golem se obrátil, sklonil hlavu a pomalu se loudal na své misto. „Joserfe, vrátil se domů a opočívej, jak se slíbil a patří.“

Rábin se vrátil do synagogy a znova záčal zpívat sváteční zálm, jako poslúšná ovečka.

Od té doby se žpívá ve Staronové synagoze na památku té události ohlášuje přichod soboty.

Když se pak rábin Lów vrátil z modlitby domů, právě jeho celém světu.

Když mrtví k žuku nemocné dcerky. Už se vztahovala z leknutí a rábin na první polohu s lehou pozval, že se ji vraci i draví.

„Jako rábin se stalo, že rábinovi onemocněla malá dcerka. Otec ji mohla značit všechno, co by se mu v takové chvíli postavilo do cesty. Sobotu den odpovídat, jinak by byl zdroben mož vše sváteční svěmu sluhovi pod žazýk nový řím, aby Golem mohl věcer vložit bohé, svály mu jen hrály. Proto musel rábin kázdy paterk vložit unavy. Sily mu neubývalo, ale neopak: jak se tyden nachýloval k solemu sluhovi se vyprali po celý den pracoval plně a bez nejmenejší kolena byl dobrák, po celý den pracoval plně a bez nejmenejší kolena. A jesté jeden přiběh se vyprali o Golemovi, Rábini ovečce sluhovi.

Kterou povídavá dosud za svou nejmilejší sesedu, a tak se i stalo. Potom navrhli oběma otčinu, aby si z nich vlezla za zenu dívky. Ester dosila klidu.

Obá novomuzele zíti stastne a spokojené, dokud je smrt nerozdelila.

Rábin překazal, aby dostřánil dřevěnou stechu, a jedno z prken dal na památku přibit k náhradnímu kamennu, pod nímž končíne želem ublížila dvěma malým lidem, popros je za odpusťení; jestiže ti oni odpustí, bude ti odpusťeno i na věčnosti.“

Pravda vypadala na povrch jako olej na hladinu. Prototéž jsi výřez dělal tak, jak Ester řekla. Novou se obrátil k dřevěné steche a zvolal: „V truhle u mé dcery json všechny me zapisy,“ rekli po chvíli tichá hlas za stenu. „Podívejte se do nich a najdete pravdu. Zapísovala je sem si tam jmena všechna děti, kterým jsem pomáhala na svět.“

„Jak nám dokázés, že je to pravda?“, zeptal se rábin.

„Ester v placi vylíčila, jak vymenila oba chlapce, i proc to udělala, a prosila rábina, aby ji vysvobodil, protože nemůže dojít klidu a zde vědomí ji pronásleduje i po smrti.

Chvíli býlo tichо, potom se za stenu ozval slabý, nátrkavý hlas povíděla pravdu, „Esther, ve jménu stejší dvojou malým lidí ti ukladáme, aby s nám huli a ukázal na dřevěnou stenu. Rábin se obrátil a rekli:

„Golem se zanedlouho vrátil, předstoupil před rábina, vrátil mu dusí mrtvé, aby přisla mezi nás.“

„Joserfe, já kte hrobu zemřelé Ester, uder holi do hliny a položil ho okol. Když se dostavil, rábin se obrátil ke Golemovi, podal mu žilek:

Nedlouho nato řekl rabín Löw golemovi mírně:
„Josefe, jdi na půdu Staronové synagogy, lehní si tam a důkladně si odpočiň.“

Golem poslechl, vystoupil na půdu modlitebny, ulehlo do prachu mezi pavučiny a zavřel oči.

Když se to stalo, zavolal rabín svého zetě i žáka, s nimiž před časem uhnětl golema z hlíny na vltavském břehu, a všichni tři vyštoupili na půdu, kde odpočíval golem.

Na pokyn rabínův se mu postavili za hlavu a pozpátku odříkali posvátnou větu o stvoření člověka. Při jejich slovech dýchal golem stále pomaleji a pomaleji, až se ztišil jako v hlubokém spánku.

Jeho pán se nad ním sklonil, vyjmul mu z úst šém a golem přestal dýchat. Rabín ho obešel sedmkrát pozpátku a po něm tak učinil i jeho žák; při každém kroku golemovi kůže šedla a šedla, až se proměnila v obyčejnou hlínu, a když ho obešel sedmkrát i rabínův zeť, začal se povrch golemova těla drolit a praskat.

Potom rabín golema svlékl, přikryl ho zbytky starých rouch a závesů, a golemovy šaty dal spálit.

Své ženě i ostatním rabín nazítří oznámil, že golem v noci odešel a že se už nikdy nevrátí. Nakonec ještě přikázal, aby nikdo nevystupoval na půdu Staronové synagogy, neboť se obával, aby někdo golema zase neoživil.

A přece se to jednou stalo.

Roky plynuly a v Židovském Městě se objevil potulný student. Toulal se po světě a dřel bídu s nouzí, občas trochu studoval, ale dlouho u knih nevydržel; byl jako tažný pták. Kdesi se dočetl, že moudří rabíni dovedou vytvořit umělého člověka, a hned si představil, že by mu takový sluha pomohl navždycky z bídy. Posedla ho horečná činnost: od rána do večera vysedával v knihovnách, pročítal knihy hebrejské, latinské i řecké, kousek po kousku sbíral vědomosti, a tak se jednoho dne dozvěděl o rabínu Löwovi a jeho golemovi. Zapisoval si všechno, co četl a slyšel, a když už si myslil, že odhalil aspoň cípekku tajemství, rozjel se do Prahy a zamířil na půdu Staronové synagogy.

Byla temná noc, student si rozsvítil lojovou svíčku a dychtivě se rozhlízel po temné půdě. Dlouho neviděl nic než vrstvy prachu a pavučiny, ale potom spatřil v koutě velikou hromadu polozpadlých hadrů. Nedočkavě je začal odhadzovat, a pak si uvědomil, že je u cíle.

V mihotavém světle svíčky před ním ležela hliněná postava jako obrovský balvan. Hlina byla na mnoha místech popraskaná a vydrolená, ale student si toho nevšímal. Vytáhl z kapsy lístek, který si kdesi ve chvatu opsal ze starých knih, vsunul jej golemovi pod jazyk a napjatě čekal, co se stane.

Chvíli se nic ani nepohnulo a student už myslil, že se dopustil nějaké chyby, avšak potom se obr pod starými trámy nepatrnně po-

hnu. Trhliny v hlině se záčaly zacelovat, oblačky prachu se zvedaly ze starých trámů i ve všech koutech a místy ke Golémovi, usedaly do prasklin, puklin i vodrolených otvorů, a náhle se mochutná Golémova hruď zvedla a klesla, znova se zvedla a klesla, a student si uvedl mil, že hliněny obr dýcha.

Po odstouplí nekolič kroků, už se nemohl dočkat, až Golém vstal. V ducku si představoval, jak ho posle pro peníze, pro celou truhlu peněz, pro dráhočenne oblevy, pro stál plný nejvzácnějších pokladů se rozkročil a přikrčil hlavu mezi ramena, triasl se jako v hořeče a neustále rostl a rostl.

Golem se posadil, promnul si oči a ztezka vstala Zavrávoral, doslova se rozkročil a přikrčil hlavu mezi ramena, triasl se jako v hořeče a neustále rostl a rostl.

Už dosahoval až k dřevěným trámům, ztrácel podobu lidské postavy a měnil se v obrovský balvan hliny, který kypel a narůstal, jako by měl zaválit celý svět.

Student si uvědomil, že se někde stala chyba, vyskočil na nejbližší židličku, a potom bylo ticho. Jen hejno poplašených holubů vyletélo do tmy, zakroužilo nad ulicemi a znova se vrátilo pod svou střechu.

A to je poslední příběh o Golémovi!